

MAGYAR IZRAELITA.

Előfizetési feltételek:

 Pesten házhozhordással, vidékre postai szét-
küldéssel.

Egész évre 6 frt. fél évre 3 frt.

Szerkesztői iroda:

Ujtér 2-dik szám, 2-ik emelet.

Kiadó hivatal:

Lipótvárosi templomtér 6 sz.

Megjelenik minden pénteken egy egész íven.

 Hirdetményekért a 30 krnyi bélyegdíjon felül
egy fél hasábos petitsor után 3 kr. számítatik.

Teljesszámu példányokkal még szolgálhatunk.

Előfizetési felhívás

a

„MAGYAR IZRAELITA“

című izraelita hitfelekezeti érdekű hetilapra.

Midőn hitfelekezeti érdekeink ez **egyetlen magyar közlönyének** kiadását magamra vállalván, azt tetemes anyagi áldozattal e folyó év kezdetével újból megindítottam, vállalatom minden ajánlásától tartózkodtam, mert azon nézetben valék, hogy az önmaga által ajánlatik minden „**magyar zsidó**“ pártfogásába.

Midőn az első évnegyed elteltével új előfizetést nyitok, szintén így járok el, és program helyett csak a már eddig megjelent számok irányára és tartalmára bátorodom utalni a lap tisztelt olvasóit.

Valamint eddig, ugy ezentul is csak egész és félévi előfizetéseket fogok elfogadni, de tekintve azt, hogy számos a mult évből ájtjott előfizetésnek ideje f. hó végével lejár, előfizetést nyitok ápril—juniusra **1 frt 50 krral o. é.**; és ápril—decemberre **4 frt 50 krral o. é.** Mig a példánykészlet tart, az egész II-od évi folyamra, január—decemberre is előfizethetni **6 frttal o. é.**

Előfizethetni bérmentett levelekben alulirt kiadónál, és minden cs. kir. postahivatalnál.

Hirdetményeket igen jutányos áron fogadok el, mire különösen a t. c. hitközségeket tisztelettel figyelemztetni bátorodom.

Pest, március hóban 1862.

Zsengeri Mór,

lipótvárosi templomtér, 6-ik szám.

Felszólítás,

a „Magyar Izraelita“ t. szerkesztőségéhez.

Bibliánk huszonnégy könyvének hú és a nyelvtudomány mostani színvonalán álló fordítása körül annyi iratott és szónokoltatott már, hogy annak szükségességét és célirányosságát itt bővebben fejtegetni annál fölslegesebbnek tartom, minthogy nem hiszem, hogy csak egy is találkoznék a magyar zsidók közt, ki e szent és sürgős irodalmi vállalat irányában közönyös tudna lenni.

Fölszólalásom által tehát csak azon célt kívánám elérni, hogy valahára a cselekvés terére lépjünk.

Csekély belátásom szerint igen korszerű lenne, ha a „Magyar Izraelita“ t. szerkesztősége új rovatot nyitna

lapjában, például e cim alatt: „Fordítások a szentírásból“, mely rovatban a szentírás nehezebb mondatainak vagy cikkeinek sükerült fordításai a fordító megnevezése mellett közöltetnének. Igen természetes, hogy itt önálló nevezetes exegetikai felfedezéseket senki várni nem fog, s a fordító a már meglevő exegetikai kútforrásokat jó sükerrel használhatná; mindenesetre olyannak kellene lennie a fordításnak, hogy az mind a zsidó, mind a magyar nyelv szellemével megegyezzek.

Ha indítványom viszhangra találna, kettős célt érénék el; először megkönnyítjük magunknak a később Isten segedelmével s buzgó áldozatkész hitsorsosink közreműködésével megkezdendő nagyszerű munkát; másodszor megismerkedünk azon erőkkal, mikre a bekövetkezendő munkásság idejében számolhatunk.

Remélem, miszerént azok, kik magokban a kellő hitet érzik, részént az ügy szentségének tekintetéből, részént azon meggyőződésben, mikép a szakavatottságukról ismert erők annak idejében különös alkalmaztatásukra számolhatnának, nem késendenek munkálataikat a megnyitandó új rovat számára beküldeni.

Bleuer Ignác.

Midőn részünkről kinyilatkoztatjuk, hogy e felszólításnak megfelelően, csak kedves kötelességet hiszünk teljesíteni, nem csekély örömünkre válik egyuttal jelenthetni, hogy e rovat összeállítását jeles tudósunk, ft. Löw Lipót főrabbi ur volt szíves elvállalni, mihez képest minden e rovatba szánt közlemények „a Magyar-Izraelita számára ft. Löw Lipót főrabbi urhoz Szegedre“ lesznek bérmentve küldendők.

A „Magyar-Izraelita“ szerkesztősége.

Egy kis történeti elmélkedés.

(Fmt.) Bethmann-Hollveg porosz államminister ur dr. Veithez intézett ismeretes levelében azt állítja, hogy a zsidóság mint a pogányság, mert egyikök sem választotta el a vallást az álladalomtól, türelmes nem lehetett, míg a kereszténység, mely első állapította meg a vallás önállóságát az állam irányában, ez által alapját vetette a vallás-szabadságnak.

A minister urral mi is egyetértünk abban az egyben, hogy a vallás-szabadságnak legbiztosabb alapja a vallás és álladalomnak kölcsönös teljes függetlensége, mert a vallásbeli türelmetlenség gyakorlati következményei mindig az államhatalom felhasználásától vannak feltételezve, s tehát természetes, hogy az egyes vallások közlegetei, ha az állam erejével nem rendelkezhetnek, anyagi erő hiányában, belső hajlandóságuk dacára sem sérthetik meg a más vallásbeliek lelkiismereti szabadságát.

De minister ur állítása még többet is foglal magában ennél, és e többire nézve már épen nem érthetünk egyet vele.

Felejti ugyanis minister ur, hogy habár igaz az, miszerént általában csak „államvallás“ emelheti gyakorlati érvényre türelmetlenségét, mégis létezhetnek oly államvallások, melyek a rendelkezésükre álló hatalommal vissza nem élnek csupán azért, mert a más hitűek elleni türelmetlenség nem természetik.

Es ez épen azokra nézve áll, melyeket Bethmann-Hollveg ur a türelmetlenség példányaiul oly szerencsétlenül választott, az ókori zsidó és pogány vallásokra nézve.

Mi a zsidó vallást illeti, minister ur maga hivatkozik ennek az idegenek irányában törvényhozására, és ennek szabadelvtségére; ehez pedig hozzá tesszük még azt, hogy a zsidó birodalomnak másfél ezredéves története egyetlen egy példáját sem mutatja fel annak, hogy az ókori izraeliták térítési hadjáratokat intéztek volna szomszédjaik ellen. — Elkeseredett harcokat folytattak ezen szomszédok ellen, honszerzés, hódítás, állami független-

ségük végett, de senkit sem támadtak meg azon célból, hogy saját vallásukat kényszerítsék rája.

Már pedig miben állana a türelmesség egyébben, mint abban, hogy valamely vallás csak saját hiveire szorítkozván, sem a körében lakó, sem a szomszéd más hitűek vallása ellen irtó harcot nem indít?

Mi az ókori pogányokat illeti, az ő álisteneik soha sem voltak féltékenyek, s vallásuk nem ismert kizárólagos igazhitiséget. Ők, kik természetesnek és üdvösnek találták, hogy minden családfő tisztelje saját házi isteneit, nem találhattak semmi különöst abban, hogy a legyőzött nemzetek nemzeti isteneiket tiszteljék. —

És csakugyan azt tapasztaljuk, hogy a hellenek, rómaiak s egyéb ókori népek a legyőzött nemzeteket nem fosztották meg vallásuktól, nem zárták be templomaikat, sőt a győzelem után a legyőzött istenek oltáira is tetek hálaáldozatot, s a győztes bálványok rendszerént megosztották a legyőzöttekkel az égi hatalmat, a mi miután e bálványok száma korlátlan volt, semmi nehézséggel nem járt.

A hittérítő „keresztes hadjáratok“, a vallásháborúk későbbi időknek voltak szüleményei, a harcok ezen legiszonyatosabb nemével az emberiség történetét nem az ókor, hanem a középkor gazdagította meg, mely pedig épen a kereszténység korlátlan uralmának korszaka.

Nem akarjuk mi a kereszténység uralmának, és a vallásbeli türelmetlenségnek ezen összetalálkozásából azt következtetni, hogy a keresztény vallás természete szerint türelmetlen volna a más hitűek iránt, — lehetnek annak talán más okai is; de az mindenesetre a történetnek meghazudtolása volna, ha ezen nevezetes, és sokat mondó jelenségből minister urral azt akarnók következtetni, hogy a vallás-szabadság egyenesen keresztény eszme, s hogy az állam és vallás kölcsönös önállósága a keresztény vallásnak kifolyása.

Mert nem hunyhatjuk be szemünket azon tény előtt, hogy épen a kereszténységnek uralomra jutása után indítottak hadjáratok más hitű népek ellen azon nyilván bevallott célból, hogy a meghódítandókat az „egyedül üdvözítő hit“ felvételére kényszerítsék; hogy a keresztény vallás a hittérítés bajnokait a „szent“-ség nimbusával övedzte; és hogy keresztény államok voltak azok, melyek „eretnek“ alattvalóikat az inquisitio minden iszonyaival üldözték; hogy tehát épen a középkori „legkeresztényiebb“ államok voltak legtürelmetlenebbek mind a területeken lakó más hitű egyének, mind a szomszéd másvallású népek irányában.

Mi tehát osztjuk a minister ur azon nézetét, hogy a vallás és állam teljes különválásának egyik legelső, legbecesebb következménye lesz az általános vallás-szabadság; de ezen vivmányt mindaddig az újkori államfogalmak, és nem a keresztény vallás eszményének fogjuk tartani, míg nem az „államvallás“ és „keresztény állam“ eszméjének legelkeseredettebb elleneit a püspöki karból látandjuk kikelni.

A mit mindeddig nem tapasztaltunk.

„Pia desideria“.

Ki ne tudná, mi az: „Pium desiderium“? —

A sors mostohaságát s az ember reménytelenségét mi sem jellemzi jobban, mint ezen baljóslatúvá vált kifejezés.

Legnemesebb, legméltányosabb vágyainknak kifejezése az; de a tapasztalat ítélete, a tények kérlelhetlen logicája az elérhetlenség fogalmát, mintegy örökkévaló átok sulyát kötötte hozzá elválhatlanul.

Annyira okultunk, annyira értjük már az égi hatalmak uralkodási elveit, hogy „kegyes vágyak“ alatt keserű gunynyal épen csak legreménytelenebb vágyainkat értjük.

Tehát hagyjuk el egészen a vérmes remények tág mezejét? Forduljunk el tántoríthatlan resignációval a szív és ész legkedveltebb követelményeitől? Tehát ne hordjuk össze serényen a legkisebb köveket is, melyek talán csak tizedek multával lesznek szilárd dicső épületnek rejtett alkotrészei? Tehát némuljon el az ihlett remény, a lelkesedés harsány szólama egy ismeretlen, de talán még megkérdelhető jövőhöz? Folyjon, áradjon, apadjon a hogy akar, a sors folyama, s mi ne is kísértünk meg, mennyiben tőlünk telik, irányt, határt szabni árjainak? —

A hideg tapasztalat, a vágyak s csalódások mérlegező statistikája, a sok hasztalan kísérletben elcsigázott szív azt mondja: Nem! —

Azonban ha csalékony és gyümölcstelen az optimismus, még sokkal terméketlenebb és ridegebb a pessimismus. Ki minden csalódás dacára nem marad hive hitének, bizalmának, ki minden ború ellenére nem őrzi magában rendületlenül egy szebb jövőnek reménysugarát: az lemondott a haladásról, az megölte jövőjét bosszúadózatul a múltnak sirján, az temesse el magát!

Ha valaki, mi négyezredéven túlhaladt zsidó nép szólhatunk e tárgyhoz. Tapasztalatink megmérhetlenek, egy egész világot tartalmaznak. Mily kicsinyded minden csalódásgazdag élet a miénkhez képest; mily törpe a panasz, mily hitvány minden a sors ellen lázadó vád, ha népünk óriási viszontagságait vesszük mértékül. De azért soha le nem mondtunk jövőnkéről, de azért élünk. Lefoszlott reményeink porából dúsabban s virágzóbban fejledeztek mindig új vágyak, s a vágyakat a hit sugara reményekké érlelte; s habár „legmelegebb vérünkől csak azért alkottunk szép reményeket, hogy meghalljanak“, kedves halottink nem tüntek el a nélkül, hogy életteljes csirákat nem hagytak volna az utókornak — az eszmét, vagy ha sarcastice úgy akarjátok inkább: — az eszményt.

Nem haszontalan valami az eszme! Gúnyoljon az, ki csak a valót méltatja; szánjon a kihült szív, mely a reményt agyérmenek tartja; mondja saját szük tapasztalatunk, hogy álmokra pazaroljuk legnemesebb lelki ereinket; — de azért ne csüggedjünk, hanem lobogtassuk fenn az eszme, a remény, az ideál zászlaját!

Hiszen mi vagyunk az eszme választott népe! Mi küzdünk, mi szenvedünk a legboldogítóbb eszméért, mi adtuk a világnak a legmagasabb eszméket! A keleti barbárság hemzsegő, tóduló, hullámzó tömegében maroknyi nép; kezében a legmagasztosabb eszmék világa mint csekély mécs sugárzik a mindenható pogányság viharos éjjelében! Babylon sújtja a mécestartó népet; ez elszéled,

s mindenütt hol bolyong, lobog mécsé lángja. Hajnalodni kezd az Olympus felül; a görögök fenkölt szelleme fényt gyújtott a hit templomában; de nem nap az, csak költői fáklya árasztja színes világát a teremtés színhelyére. S amott még mindig ég a szerény tiszta mécs! — Feltűnt Hellasban a bölcsészet holdja is; szemközt pedig Itáliában vérszintű, komor lángban kezdett lobogni Romulus ivadécai közt a görögök szivárványos fáklyája. A mécs csak ég szerény magányában! A harcnak gázoló népe azonban a magányba is tódult és összezuza a szent tűz ápolóit; de velök együtt világszerte a szélrózsa minden irányába a tűz szikrái is elröppennek és oltatlanul tovább égnek. Egyikökből világhódító láng lesz, mely fényzőnőket áraszt nyugaton, egy másik komorabb, vadabb, keletnek iramodik; de az oltatlan szikrák, az ősi tiszta eszmék élnek, halhatlanok, s őrzőik bár diadalérzettel a multnak küzdeményein, még csak várják az emberiség valódi napját, mely talán soha ki nem derül az eszmény egész fényében, de haladva-halad folyton a tökély felé!

Igy győz az eszme! Olyan az, mint azon növények, melyek nem virágoznak minden évben, hanem csak egyszer egy században tárják fel kincsdus kelyheiket, de akkor pazar, dús, áradzó bőségben hullatnak bimbót, virágot, gyümölcsöt, magvat mindenfelé. Azért ne hagyjuk elhalni a becses növényt. Ne mérlegezzük szükkeblűleg s rövidlátó szemmel az évenkénti kamatot, hanem szárnyaltassuk magasabbra lelki pillantásunkat, hol a tágabb látkör messzeségében szemünkbe tűnik majd a várt jobbnak hajnalfénye.

Mig az eszmék élnek, mig ébrek a vágyak s a vezénylő eszményképek el nem hamvadtak, addig nyitva a haladás pályája, nyitva a jövő. S ha sok vágy meghiusul is, számtalan remény elhal is, ne aggódjunk, s ne hagyjuk kiapadni a reményeknek forrását, a bizalmat. A kikelet zsenge bimbai közül hány ezret öl meg a zord vihar! De nem fukar a tavasz; milliókat fakaszt életelőhelete, hogy zivatar és fagy dacára megmaradjon az ősznek dús gyümölcse.

Reméljük tehát! Ne irtsuk ki, ne feledjük nemes vágyainkat, messzire nyuló terveinket, életet kérő születlen gondolatinkat, hanem mondjuk ki, fejtegetjük, indokoljuk, vitassuk! Maradjunk hivei eszményeinknek! Nem értünk eszményt, mely a tetterőt lankasztja, mely rajongó agyban születve, ellenkezik a sürgető jelen igényeivel; a férfias, jogos eszményt értjük, mely nem vindicálnak elsőséget a működő, alkotó jelen zajos műterén, hanem szerény büszkeségben visszavonul, mert tudja, hogy megjön napja, hogy óvé a jövő.

Különben nem a serény tetterő ellen kell védetünk az eszme jogosságát. Legnagyobb ellensége az eszmének a közönyösség, a szükkeblű tespedés; ellensége azon kopár józanság, azon lelki elaszottság, mely hevülni, lelkesedni nem képes. Ha azon szomorú helyzetbe jutnánk, hogy választanunk kellene a rajongó, álmadozó idealista, s az önző közönyösségben megfagyott materialista közt: nehéz szívvel ugyan, de az elsőnek nyujtanók kezünket, mert könnyebb a túláradozó életet fékezni, mint az agyagba prometheusi szikrát lehelni.

Azért még egyszer: maradjunk hivei eszményeinknek! Ha rossz fizető a sors, azért ne mondjunk le hitelezői jogunkról, hanem tartsuk fön a követelést nemzedékről nemzedékre. „A népek várhatnak, mert halhatlanok“, de csak akkor halhatlanok ha remélnék.

Ki van engesztelve a múlt, ha szebb jövőbe hiszünk; szebb a jelen is, ha a jövőnek verőfénye világítja be; a jövő pedig, az éber remény s az élő eszme által mentve van!

Stiller Bertalan.

Az izr. néptanodának, és különösen a minta-főtanodának feladata Magyar-honban.

I.

Az ujkor dicsekszik azzal, hogy ő teremtett szép hazánkban iskolákat, valóban pedig a magyarhoni nagyobb hitközségekben az értelmiség alapította és szervezte a szükségleteknek megfelelőleg a tanodákat. Az utolsó tíz évben úgy teremt Magyarhonban a néptanoda mint a gomba, és ezért nem is igen csodálkozhatunk rajta, ha ez ifju intézetek szintoly hamar fel is oszlottak.

Méltánytalanok volnánk, ha az új (Vernaleken-féle) rendszer szerént szervezett főtanodák felett pálcát törnénk, de az bizonyos, hogy egy izr. néptanoda igényeinek soha sem feleltek meg teljesen, és ha az izr. tanügy terén valódi javításokat óhajtunk eszközölni, úgy tanodáinknak legalább részben kell törniök a múlttal.

Ki velünk együtt látta, miként adták oda szegény zsidóasszonyok utolsó fillérüket, hogy gyermekeiknek a legszükségesebb tantárgyakból oktatást szerezhessenek, annak örülnie lehet és kell azon jobb időn, mely az emberi nemnek, és különösen az izraelita népfajnak történetében bekövetkezett; de a ki viszont látta velünk együtt azt is, miként vonták el atyák gyermekeiket a nyilvános tanodától, hogy inkább a chéderbe küldhessék, komolyan kénytelenül elmélkedni a hazánkbeli izraelita tanügynek hiányairól; és ezeket felfedezni, s a mennyire lehet az orvoslásnak is utját módját kijelelni, az jelen sorainknak célja.

„Minden nép nézeteit és eszméit, felfogás és gondolkozásmódját, sőt szelleméletének egész tartalmát nyelvébe teszi le. Ezért hat be a tanítványnak pillantása megfelelő nyelvtanulmány által nemzetének életébe, és kultúrájának állapotába, s maga is részesévé válik e kultúrának“ mond Disterweg, az ujkor legünnepelebb paedagogja, és ha valakinek, úgy különösen nekünk, hazánk mostohán tartott gyermekeinek kell ez elvet méltányolnunk; s ezért azon kettős feladat áll előttünk, gyermekeinket a hazai nyelvben oktattatni, és a „zsidó-német“ jargont iskoláinkból száműzni.

Azon óhaj, hogy Magyarhonban minden zsidó anya csak magyarul beszéljen kicsijeivel, bizonyára még sokáig nem fog teljesülni, mert hiszen nem adhatjuk azt, a mivel magunk sem birunk; — de hogy még ma is találkoznak oly körök, melyekben a helyes szólásmódot gunyosolylyal fogadják, és a „zsidó-német“ jargont szent ereklyeként tisztelik és ápolják, ez mindig rejtély marad előttünk.

Mi megbecsüljük a német paedagogokat, és igen jól tudjuk, hogy Disterweg, Kellner, Gräffe, Vernaleken stb. vagy hogy saját fajunk nevelészeiről szóljak: Büdinger, Jost, Hecht stb. kitünő érdemeket szereztek magoknak a

népnevelés körül; de mindaddig míg gyermekeink a szülei házban semmiféle nyelvet, de legkevésbé a németet, tisztán nem hallják, és az éneklő zsidó jargon javára idegenítettnek el a magyar nyelvtől, határozottan követeljük azt, hogy a német nyelvoktatás a néptanodákban a tanórák minimumjára szoríttassék, és ekkor természetesen magyar előadás, magyar magyarázat mellett ismertessék meg a gyermekekkel. A hazai nyelv, mely az egész embert megragadja, a műveltséget tágtítja, a szellemet felderíti, — ezen nyelv az, melyet néptanodáinkban, és különösen azok alsóbb osztályaiban, a gondolkodási és beszélgetési gyakorlatokban ápolgatni óhajtunk.

És ezért félre minden haszonnélküli gépiességgel, hagyjuk el a mániát, elemi osztályainkban segédtanítókat („Belfer“) alkalmazni, adjuk ezeknek iskoláinknak ha nem is legelső, de legjobb tanítóit, és gondoljuk meg, hogy már elkövetett hibákat kell jóvá tennünk! — Miután elismert paedagogiai elv az, hogy a szellemi tehetségek felébresztése, a cselekvőleges gondolkodás élesztése minden oktatásnak alapfeltétele, bizonyos, hogy ezt már az elemi osztályban kell megkezdennünk, és a tanítónak is mindenek felett, a gyermekek ítélő képességének ébresztése, élesztése és érlelése a hivatása. Az erre való legalkalmasabb eszköz pedig a szemléleti tanrendszer, és ezért némely iskolai előjárónak szolgálatot hiszünk tenni azáltal, ha az e tárgyba vágó művek közül néhányat fel- említtünk; például: „Vezérkönyv“ Denzeltől, Heckenastnál, ára 20 ujkr., — „A magyar nyelv gyakorlati tanfolyama“, Kellner L.-tól, fordította Kempelen Győző, Szegeden Burgernél, — „Első hangoztató és elemi olvasókönyv“ írta Kohányi Sámuel, az Izr. Magy. Egyletnél, ára 20 ujkr., — „Tanító az elemi tanodákban“ dr. Otto után Koller Károly, ára 1 o. frt., — „Elemi oktatás beszéd, írás és olvasásban“, Sárospatak, ára 52½ ujkr. —

De miután izraeliták vagyunk, azt sem szabad felejtennünk, hogy gyermekeinket Isten szent igéjében kell oktatnunk, és hogy a szülék nagy többsége a héber olvasást a vallás egyik részének tekinti. Az előttünk fekvő rendelet a néptanoda első osztályában 6 órát szab ki a héber és vallásoktatásra, miből két óra a bibliai történetre, kettő a héber olvasásra, és kettő az előkészítő szentírási tanításra esik. Magyarország legtöbb izr. tanodájában ezen rendelet folytán nem is szenteltetik az első osztályban több mint hetenként 2—3 órás tanítás a héber olvasásnak. Hogy a szülék kárhóztatnak egy oly tanodát, mely kedvenc tantárgyuknak ily kevés időt szentel, azt nagyon természetesen találjuk, és mi azt hisszük, hogy e baj csak akkor orvosoltatnék, ha a tanítás mindennap a héber olvasással mint imával kezdődnék és végződnek. Így a gyermekek legalább négy órát nyernének hetenként a héber olvasás (imádkozás) számára.

Tudjuk, hogy a „mintafőtanító“ azt fogja erre válszolni, hogy ő osztálytanító, és mint ilyen nem foglalkozik a héber olvasással, hiszen e szakma a külön vallástanítóé és héber nyelv tanítójáé. Igaz, miszerént a mintafőtanodánál külön tanítók alkalmaztatnak a héber szakma számára, de a mi nézetünk szerént, nem vonható itt az ilyen éles határ. A mi sok évi tapasztalásunk eredménye az, miszerént minden osztálytanítónak kötelessége nemcsak a héber nyelvtanítónak nehéz hivatását könnyíteni, hanem magában a héber oktatásban is tevékeny részt venni.

Annyi bizonyos, hogy a héber elemi oktatás a népiskola első osztályában, a nép szemében több, mint a tisztán mechanicus olvasás, az ima ez, mely e népnek minden időben enyhet nyújtott, a vigasz-kehely, mely a kétségbeesés óráiban csalhatlan orvoslással kínálkozik. És ezért, ha azt akarjuk, hogy a mintafőtanodák nálunk gyökeret verjenek, úgy már az elemi osztályban kell a vallásos életet ápolnunk, és arról gondoskodnunk, hogy az eddigi hiányok tökéletesen mellőztessenek.

Mint segédkönyvet az ezen osztályban lévő gyermekek számára ajánljuk az imakönyvön kívül Schütznek kitűnő bibliáját, melyet az Izr. Magy. Egylet adott ki.

Feltettük magunkban, hogy a néptanoda valamenyny osztályán fogunk mintegy keresztülmenni, és így miután az elemi osztály főfeladatát általánosságban megérintettük, a néptanoda második osztályához jutunk, azt vizsgálándók, melyek ez osztály hiányai, és mit kell tennünk itt is, hogy az e részbeli igényeknek szinte megfelelhessünk.

Rosz hír az, midőn azt mondják egy iskoláról, hogy az alsóbb osztályokban nem találni ugyan nagy fejlettséget, haladást, de a harmadik és negyedik osztály kitü-

nő! Ha a gyermek az első és második osztályban nem oktattatik kellőleg, ha ezen osztályokban nem talál kellő fejlesztést, és ha a gyengéd gyermek élénk képzelő tehetségét csak a fiblia és tábla néma jelei foglalkoztatták kizárólag, úgy tönkre megy a tanoda és az egész tanítás; fegyelemhiány s más effélék következményei az ezen tiltetvényes kertben elkövetett bűnöknek.

Az ez osztályban a héber tantárgyakra szánt hét órából kettő esik a bibliai történetre,*) és öt a szentírás tanítására. Némely magyarhoni tanodában ezen két tantárgy épen két külön tanítóra van bízva, mely baj megvitatására a harmadik és negyedik osztály feletti értekezésnél fogunk még visszatérni, csak azon megjegyzést nem fojthatjuk el már itt, hogy a héber olvasásnak kihagyása a második osztálynak tantárgyai közül sajnosan esik. A második osztály egyéb szakmáira nézve kevés a megjegyzésünk, miután az itt behozott első nyelvgyakorló és olvasókönyv általában paedagogiai elvek szerént van szerkesztve; csak több historiai képet óhajtottunk volna, s hogy a zsidó történetből valók összeegyezőbbek legyenek a hazaiakkal.**)

X...

TÁRCA.

Uti levelek.

I.

(Folytatás).*)

Fölséges nyári est volt!

A duna bal partján a végtelen rónaságok, jobb partján a vadregényes hegylánc oly mély csendben fektédtek, mintha a tiszta kék égbe mély szerelemmel néznének és kimondhatatlan boldog érzésüknek nem találnának kifejezést. Csak néha-néha reptül egy kis fülemile fölfelé, mintha édes bús énekével a föld szent titkát akarná az égnek elárulni, és néma boldogsággal küldi ezer virág kellemetes illatát szerelmi üdvözlétként égfelé; — az ég pedig viszonzásul a napsugarakkal ezer meg ezer forró csókot hint a földre.

A szt. gerllérthegy még sokáig nem tűnt el szemem elől. Mikép van, hogy ezen hegy oly rideg, komor alakú? Talán azért mert a régi jó idők emlékszobra, mert tanuja volt a híres Budavár híres történetének, vagy talán azért mert nem emelheti fejét szabadon az ég felé, mivel szép homlokára terhes koronaként várta lakat építettek? —

A hajó hatalommal hasitá ketté a duna rohanó árját, és csakis a kerék csapdosása háboritá a mély csendet.

Jobbra és balra gyönyörű tájképek váltották föl egymást, melyek, úgy látszott, szépséggel vetélkedni akartak. A kis esemeték, gyümölcs- és bikfák közt az óriási tölgyek fenségével és büszkeséggel tűnnek ki, melyek koronáikat úgy csóválják, mintha a fiatalabb fák gyöngeségét és törpeségét csodálnák. Ha imitt-amott a parton fekvő esónakok vagy malmok nem adnák jelét annak, hogy egy országnak életere pezseg itt, az utas azt hihetné, hogy eme csendes vidék lágy fűvét emberi láb még nem taposta soha.

Vácánál elhaladván, a szép egyház és püspöki lakon kívül a nagyszerű fogház ötlött szemembe.

*) Lásd 2. sz.

Valamint minden szalmaszál bizonyos viszonyok közt az emberiség hasznára vagy kárára lehet, úgy a fegyházak is, ha egyrészt jótéteménynek nevezhetők, a mennyiben az igazságszolgáltatás egyik lényeges alapját képezik, másrészt nem ritkán lesznek eszközeiv a legynagyobb igazságtalanságnak is, ha meggondoljuk, hány ártatlan ember lesz az emberiség gyarló intézményei tévedésének, balfelfogásának áldozata. Sok virág illata üdít — és öl.

Midőn utitársammal a vidéket szemléltük, és annak szépségébe elmélyedtünk, barátom egészen elragadtatva nem szólhatott mást — mint azon egy szót: gyönyörű, gyönyörű!

Egyszerre közelünkben egy jajsikoltás hallatszott, mely elmélyedéséből fölriasztott.

Majd minden utas felfutott hozzánk a hajófedezetre, kik ezer kérdéssel kezdtek ostromolni.

Mi volt az? Ki kiáltott? Mi történt? Mily lárma ez? Roszul lett valaki? — Mind ezen kérdés és talán több is egyszerre intéz tetet hozzánk, de mi csak azt tudtuk, hogy a tubákat kedvelő, pincslit imádó, pápaszemes hölgy sikoltott.

Első pillanathban eszembe jutott, hogy ezen nő mellett egy kis fiu ült, ki úgy látszott vele utazott, és félve kezdettem hinni, hogy ez talán vízbe fuladt.

Ijedtemben oda sietek a hölgyhöz és azt kértem tőle, vajon fia esett-e vízbe?

— Nekem nincs fiam, mondá a nő levert hangon.

Egy ott álló matróz, ki ezen szavakból azt vette ki, hogy fia

*) Tankönyvtől a bibliai történet számára ajánljuk, Löwnek, vagy pedig Flehinger és Hechtnek bibliai történetét; — egyiknek vagy másiknak magyarra való fordítása sürgetős szükség.

X...

**) Nagyon tiszteljük cikkirő ur szakavatottságát, de mindamellett ez olvasó könyvre nézve nekünk és számos szakférfiúnak épen ellenkező a meggyőződésünk, már t. i. a mi használhatóságát és célszerűségét illeti: mi nem egy pár újhistoriai olvasmányt, hanem új olvasókönyvet kívánánk.

Fmt.

csakugyan a dunába esett, épen leugorni készült, midőn a megijedt hölgy még mindig a hullámokba néve, azt tevő hozzá szavaihoz:

„A tubákos szelencém esett a vízbe!“ —

Az utasok mindannyian föl voltak bősztülve, hogy a széles-testű hölgy egy szelence miatt oly lármát ütött, ez pedig elkése-redeve szóla hozzánk:

— Ej, ha a hajó megállna, akkor az én pineslim kiaportirozná! —

A kárvallott nő ornyergén keresztül még sokáig nézett a habok közé, melyek drága kincsét elnyelték és valóban nehéz volna eltalálni, vajon az ezüst szelencét sajnálta-e jobban vagy annak tartalmát.

Ugy tartom, hogy veszteségét csak a disponibilis hivatalnok kárpótolhatta volna némikép, mert nem hiszem, hogy azon kívül, a burnótozást illetőleg még más is rokonszenvezett volna az embonpointnek örülő hölgygyel; de a féltékeny férj sokkal elővigyázóbb volt, semhogy utitársnőjét burnótjából megkínálta volna, attól tartván, miszerént fiatal felesége a szomszédokali közlekedést utánzásra méltónak találandja.

Szivarfüstjét a szellő még mindig neje szemébe vitte, és valóban szép tapintatra mutatott, midőn férje udvariatlanságát röstelvén, azon szavakkal fordult hozzám:

— Megkértem férjemet hogy szivarra gyújtson, mert a szunyogoktól nagyon félek.

— Pedig a szép szemet épen úgy kellene féltetni, mint a finom arebórt, — viszonzám én.

A hivatalnoknő műveltebb és szellemdúsabb volt, mintsem azt előbb hittem volna, miért is az utazás kellemetlenségei és előnyei, a szép vidék és több közelfekvő tárgyak egy kis beszélgetésre szolgáltatnak alkalmat. Ki tudja hová jutottunk volna a társalgás folyamában — mert hányszor kezd valaki a szép időről szólni, ki beszédét lángoló szerelemvallomással végzi be! — Ki tudja, hová jutottunk volna, mondom, ha a féltékeny férj beszélgetésünk fonalát ketté nem szakította volna.

— No, no, no — kezdé — most már le kell mennünk, más-kép megbűtöd magadat, ezek az ifiurak nem félnek az ily szellőtől, de nekünk bizony megérthat.

És ott hagyták a hajófedezetet.

Én talán elég pajkos lettem volna a sovány uracska szenvedélyét még jobban fölesigázni, ha az idő oly gyönyörű nem volt volna.

Elutazásom előtt egy nagy hirnèvre szert tett képviselő egy füzetet adott kezembe, azon címmel „1847 vagy 1848,“ melyet most elővettem.

A művecske feletti itéletemet sehogy sem idomíthatom ugyan egy mai hirlapi tárcacikk igényeihez, de annyit mégis elmondhatok, hogy egy Vácon beszállott uri ember előtt a valóban sok szakavatottsággal irt röpirat fölötte nagy testzésben részvételhetett, mert Esztergomban kiszállván, azt magánál felejtette.

Gross Károly.

(Folytatjuk.)

Adatok a magyarhoni izraeliták történetéhez.

(Folytatás.)

Ezen kor történetében nem akadunk zsidó üldözések nyomaira Magyarhonban, míg a nyugati és éjszaki országok történetírói sok ilyenmílt véres eseményt jegyeznek fel. Olvasóinkat csak Rudolf

barátnak a Rajna vidékén elkövetett istentelenségeire (1146); a loebeschützi (1163), boroszlói (1226), mecklenburgi, gustrowi, krakói, sternbergi (1225) rablás- és gyilkolási jelenetei kre emlékeztetjük; utalunk a pusztításokra, melyek Franciaországban Fülöp Ágost alatt 1182-ben érték a zsidókat, és elnyomatásukra ezen kor későbbi királyai alatt, megemlékeztünk a népűth kifakadásairól és tévelygő kereszties vitézek öldökléseiről Angolországban, névleg London, Lyn, Norwich, Stamford, St. Edmundsburg és York városokban (1189).

A pyrenaei félsziget után, hol azonban szinte fordultak elő egyes üldözések, az akkori keresztény Európában, Magyarhon ama terület, hol a zsidók állapota legtűrtetőbb volt, mert hiányoztak azon elemek, melyek másutt a vakbuzgóságot és a haszonlesést a zsidók ellen fölfegyverezték. II. Endre idejében (1205—1235) még néhánynak sikerült is befolyásra, méltóságra szert tenni. Ennek uralkodása alatt ugyanis sokan voltak adószedők, vámbérlők, pénzverők és sóhivatalnokok; sőt egy 1232-ben kelt oklevél egy Teba, vagy Schwartzner olvasása szerént Teba, nevű zsidó grófról (comes judaeus) tesz említést, kinek Endre Besenyő*) falvát adományozta, mely falut Teba fia később királyi engedély mellett 500 márkáért eladott.

Azokban, valamint a szent harc, melyet a keresztiesek a zsidók régi hazájáért keleten vívtak, az utóbbiaknak új hazájukban, nyugaton egyáltalán nem termett rózsákat: ugy ezen hadjáratok befolyása Magyarhonban is érvényesíté magát. Habár a magyar hadjáratban (1217) részt vevőktől nem üldöztettek is; habár II. Endre pénzügyi viszonyai egynémelyiküknek dús hasznot hajtottak is; de épen azért, mert a király, ki saját büne miatt szüntelen pénzszükségben szenvedett, zsidókat is használt fel elnyomási eszközeiül, és ezek, mint természetes, a királyi akarat teljesítésénél magokról sem feledkezének meg; azért hozatott ama törvény, hogy a pénzek kamaragrófjai, a só- és vámtisztek, országunk nemesei legyenek: izmaeliták és zsidók ne válhassanak azokká.**)

Jogosan kérdezhetni, miért nem büntették meg a vétkes zsidókat, s mért nem hagyák meg a büntelenekeket, kikben bizonyára nem volt hiány, hivatalaikban, még nagyobb joggal kérdezhetni, miért bélyegezte a törvény betűje a jövő, a még nem is született nemzedékeket is bizalomra méltatlanoknak: de e kérdés a magyarhoni zsidóknak nem csak tizenharmadik századbeli jogviszonyaira szólhatna. Annyi világos, hogy a törvényben kimondott bizalmatlanság nem maradhatott befolyás nélkül a közvéleményre sem, s okvetlen előre nem látott bajoknak lett szülőanya. Még a legújabb időkig is néhány író a magyar-zsidó viszonyok fejtegetésénél különös előszeretettel időzött II. Endre koránál, és soknemű épűletes nyilatkozatra fakad. De ők az általuk vádlottakat igen megtisztelik, ha a II. Endre alatti political és erkölcsi viszonyok közepett egyedül a zsidó lakosságtól várják, hogy ezek mind erényhősökként álljanak ellent az idő folyamának, és tisztán, győzelmesen lépjenek ki a kisértések bonyodalmaiból, melyekben fölszentelt papok is megbotlottak. Másrészt azonban elismerésre méltó, hogy a tizenharmadik században, melyet Leibnitz a legbutábbnak nevez, és jeruzsálemi Endre alatt megelégedének a zsidóknak a hivatalbóli kizárásával, s nem fordultak elő üldözések. És miután a zsidók elleni népgyűlölet nyilatkozatairól nincs tudomásunk, helyesen következtetjük, hogy a magyar nép jobban látta be elnyomatásának okát, mint néhány későbbi chronistája és publicistája.

*) Magyarországon 10 hasonló helység létezik: melyik közülök volt a zsidó gróf birtoka, bizonyossággal meg nem mondható.

**) Decret. Andreae II. Art. 24. — Szalay Magy. tört. 2. kiad. I. 308.

A magyarhoni izraeliták belső, vallásbeli és tudományos törekvéséről e korszakban mit sem mondhatunk. Egyetlen tudós sőt egyetlen rabbi neve sem maradt napjainkra. Azon irány mellett, melyet a zsidó tanulmányok terjedése Európában követett, könnyű megmagyarázni, hogy az időn és még néhány századdal később is e tanulmányok Magyarhonba nem vehették útjokat.

(Folytatjuk).

Rosenberg Izidor.

P E S T.

A múlt számban említettem, hogy az „Izraelita-Magyar-Egylet“ a tanügyi értekezlet tárgyában kérvényt intézett a nm. m. k. helytartótanácsához. Miután e kérvény, még nincs elintézve, sajnálatomra bár, de semmi újat sem mondhatok e tárgyban, de a mint az engedély az egylet kezében lesz, t. olvasóimat erről értesíteni el nem mulasztandom.

A nm. m. kir. helytartó tanács a mintafőtanodánál megürült tanítói állomásra befolyt pályázati folyamodványokat véleményezés végett megküldötte a hitközségi elöljáróságnak. Ha az elöljáróság véleménye nyomaték-kal bír, akkor a célszerű választás, mely ez intézetre nézve nagyon is szükséges, különösen ajánlandó.

A jótékonyági osztály, a husvéti kenyér-bizottmány-nal együttesen épen most tanácskoznak a husvéti kenyérnek a szegények közti kiosztásának tárgyában célba vett némi újítások fölött. A kisebb községekből ide is becsuzzott egyik másik visszaélés, és ezek megszüntetéséről van szó. Ily visszaélés például az, hogy a község jól fizetett hivatalnokai a szegények alapjából nyerjenek husvéti kenyeret, és így a szűkölködők illetményét csorbítsák.

F. hó 13-kán a városi színházban az izraelita kóroda javára A k a d e m i a fog rendeztetni.

E célra a nemzeti színház igazgatósága, a színház tagjainak a közreműködést egész készséggel megengedte. Reményem, hogy az illető, a rendezőség által felszólítottak a kérelmet visszautasítani nem fogják. Jövő számban el nem mulasztom t. olvasóimmal ez akadémia programját is közölni.

T e n c e r.

LEVELEZÉSEK.

K. Nyék, március 6-án.

Ismét bátorkodom, tisztelt szerkesztő urnak türelmét igénybe venni, midőn móri levelezője azon állítására, hogy községünket illető tudósításainak egyik részét nekem köszönheti, hallgatnom lehetetlen. Szándéka lehet, felelősségének súlyát reám hárítani, csakhogy állítását be is kellett volna bizonyítania. Ha panasza okom lenne, bizonyosan fel nem szólaltam volna első tudósítása ellen. Levelező ur maga is befogja látni, hogy rossz utra tévedt; mert kisebb bajok, ha ugyan léteznek, nem az által orvosoltatnak, hogy nagyító üveg által nézzük azokat, és veszélyes betegségnek tartván, szerfelett heroicus eszközöket használunk. Jobb lett volna hibáját őszintén bevallania, mint azt álokokkal szépitenie. Vessünk azonban véget ezen vitának, melynek folytatása nagyon is izetlenné válhatnék.

K o h n J ó z s e f
tanító.

Verbó, március 18-án.

Le akarván róni, az érdemet méltán megillető dicséret adóját, megkérem t. szerkesztő urat, hogy ezen néhány soromnak, becses lapjában helyt adni sziveskedjék.

A helybeli főelemi négy osztályú iskolában, négy tanító, azonkívül egy thalmud-tanító, legnagyobb megelégedésünkre működnek már négy év óta, főleg pedig O c h s V i l m o s ur, ki mint főtanító iskolánkat igazgatja; s ki bő szaktudománya s ernyedetlen buzgalma által, melylyel ifjuságunknak korszerű műveltséget adni, egyetlen egy alkalmat sem mulaszt el, legnagyobb hálánk és elismerésünkre kitünően érdemes. — Igy f. (adar) hó 7-én, a negyedik osztályljal bevégezvén a szentírás (thora) tanítását, felhasználta ez alkalmat egy a tanítványok kedélyére bizonyosan a legjobb hatással lévő ünnepélyesség rendezésére.

Ünnepi ruházatban jelenvén meg, a szentírás legutolsó szakaszából a gyermekek mindegyikének legalább egy verset kelle előadnia, hogy mindnyáján részestiljenek a bevékezésben, mire erőteljes szónoklatban a szentírás tökélyére s szentségére figyelmeztette őket, és Mózes tanítónk nagyságát s tanainak örök időkre kiható fogamatosságát oly lelkes szavakban fejtegette, hogy nem csak a gyermekekre, hanem a jelenlévő érett koru hallgatókra is mély benyomást gyakorolt. —

Az írás szavainak értelme, — mondá, — nem az, hogy Mózesnek senki sem tudja sirját, hanem: senki sem tudja temetését, mi annyit jelent, hogy a mai napig sem érezzük temetését azaz elvesztését, mert boldogító törvényei- s tanaiban még most is él közöttünk. Ennek végeztével a gyermekek egyszerű lakomat tartottak az iskola termében. Mely tény, bár csekélységnek látszik is, véleményem szerent mégis utánzásra méltó. A jó Isten erősítse őket, hogy állhatatos buzgalommal folytassák, mint eddig, szent hivatásuk teljesítését!

S c h w a r z I z r a e l
iskolai bizottmányi tag.

Pápa, márc. 28-án.

T. szerkesztő ur!

Bizonyosan nem fogja ön közlésemet minden érdek nélkül valónak találni, ha főtanodánk tárgyában bátorkodom néhány sort becses lapjához intézni.

Négy év óta először látogatván meg szülővárosomat, főtanodánk állapota által a legkedvesebben lepettem meg. Magam is tanító levén, természetesen különös érdekeltiséggel voltam ez intézet viszonyai iránt annyival inkább, mivel távoztankor igen ingatag állapotban hagytam azt el.

Szívem igaz öröme mondhatom, hogy most a legszebb rendet és fegyelmet találtam itt, mint az egy oly tanodához illik, melyet minden aggodalom nélkül nevezhetek „példásnak.“

Köszönet a jeles tanító uraknak, kik közül Käs, Pollak, Seidner és Weismann urakat különösen kiemelek, kik a korhadásnak indult fát ily örvendetes új virágzásra fejlesztették. — Adja az ég, hogy e tanoda, e kitünő szakferfiak vezetése mellett, hitfelekezettünk egyik legvirágzóbb intézetévé váljék.

S i n g e r S á m u e l
tanító.

Vegyes hírek.

— F. hó 5-én esti 7 órakor szépirodalmi felolvasás lesz az „Izraelita-Magyar-Egylet“ helyiségein. Olvasni fognak: Mezei Mór, és Propper Dávid urak.

— A „Pesti Napló“-ban olvassuk, miszerent a sz. fehérvári takarékpénztár 25 frtot küldött be e lap szerkesztőségéhez az „Izraelita-Magyar-Egylet“ számára. — A mily dicséretes tanúsítványa ez a sz. fehérvári polgárság nemességének és felvilágosodottságának, ép oly sajnos az, hogy nagyobb és kisebb hitközségeink magokat az egylet támogatásában más hazai közintézetek által meglőztették.

* A kegyesrendűek gimnásiumában e napokban az egyik tanár, zsidó tanítványát megfeddvén, nem talált illendőbb megszólítást, mint „j á k e c“. Természetesen a tanulók is, e szép fél-

dát követve, most e címmel illetik zsidó iskolatársaikat. Hanem mindamellett is rossz néven vennék, ha a fiaikat magyar tanodákban iskoláztató szülék elkedvetlenednének!

* Az „Idők Tanuja“ ezen patheticus cím alatt: „Mikép közelednek hozzánk a zsidók s előkészületek az emancipációra?“ nem kevesebbet, mint azon vérlázító eseményt közli, hogy a mako-i rabbi megtiltá híveinek az ugynevezett chinai vagy putratyukok husának és tojásainak evését!!! Ezen égbekiáltó bűn által, — megvalljuk, — csakugyan méltán verwirkoltuk az emberi jogokat. — No de az „Idők Tanuja“nak bölcsesége itt meg nem állapodik, feltalálta okát is a haza jólétét veszélyeztető ezen rendeletnek, mi pedig nem más, mint: „hogy az ily tyukok nem kaparnak, mely tulajdonság csakugyan nem is egyezik meg a zsidók természetével, kik jól kaparnak.“ — Ezen megjegyzése által az illető alkalmasint élcességét és elmésségét akarta kiténtetni!!!

— A pesti „első hazai takarékpénztár“ legközelebbi közgyűlésében, a többi jótékony adakozások között, a helybeli izr. kórodának is 200 frtot szavazott meg.

— A csehországi izr. hitközségek előljáróságai f. é. március 25-én és 26-án kormányi engedély mellett gyűlést tartottak Prágában, melyben egy országos hitalkotmány és központi vallás-közleg létesítése iránt tanácskoztak. — A gyűlés a 12 pontban formulázott alapvonásokat megállapította, és egy 32 tagból álló bizottmányt nevezett ki, mely a vallási rendtartás (Cultusordnung) kidolgozásával bízott meg.

Nzt. Csehországi hitrokonaink tehát megelőztek bennünket hitfelekezeti autonómiájuk kellő értékesítésében, s mi már csak azért is őszintén óhajtjuk törekvéseiknek a legjobb sikert, hogy a szomszédok üdvös példája nálunk is megteremhesse a magagytmölését. — Mi e tárgyra bővebben fogunk visszatérni.

— A varsói rabbi Meisels Bécsben tartózkodik, a „Presse“ úgy véli, hogy a rabbi urnak Bécsben léte összefüggésben van Rechberg gróf külügyminister urnak közbenjárási kísérleteivel, a rabbi számkivetése megszüntetésének tárgyában.

— A bécsi jogi fakultás tudori testülete nevezetes elvbeli határozatot hozott: hogy t. i. a Burzaféle alapítvány ösztöndíjaiban mózesvallású tanulók is részesíttessenek; egyszersmind megállapított az is, hogy egy ilyen ösztöndíj már ez évben adassék ki egy izraelitának. (b. l.)

X. . . . urnak Felső-Magyarországban. Kérjük a mindkét rendbeli folytatást. Magánleveleire vonatkozólag: nem vehettük ugyan ki tisztán mit óhajt, de mindenesetre rendelkezhetik velünk és T. urral.

K. M. urnak Pápán. A felajánlott fordításokat mellőznünk kellett; lapunk terjedelméhez, mért jó eredeti munkákat szívesen fogadunk el. Minden esetre pedig szíveskedjék rendes levelezőink sorába lépni, és időnként községi és iskolai életük mibenlétéről értesíteni. Tiszteletpéldánnyal örömet szolgálunk. A héber nyelvtan végett legjobb lesz az „Izr. Magy. Egyll.“ iskolai bizottságához fordulni, (jegyzője Mezei Mór) mely azt, tudjuk, örömmel fogadandja.

K. G. urnak Nyéken. Nem találunk mi abban semmi közleni valót.

G. A. urnak Szombathelyt. Most nem volna idején ily dolgokkal foglalkozni.

H. A. Győrött. Szívesen elhiszszük, hogy ön ígért egyéb dolgozatai jók is lehetnek; de a beküldött versen nem ismerzik meg.

Ny. J. urnak Egerben. A kérdéses nyilatkozatot nem ismerjük; szíveskedjék azt beküldeni, s rögtön válaszolunk.

F. A. urnak Sz. Cseh. Kívánságához képest előjegyeztük Decemb. végéig és 50 krt. javára irtunk. Szíveskedjék tehát helyettünk a tudvalévő 5 frtot megfizetni.

R. L. urnak Vácon. A kértett mű most van sajtó alatt. Erdelés közleményeket még a tett feltétel mellett is köszönettel veendünk.

J. A. urnak Szegeden. Ha újat nem is, de legalább a régít új formában lehet mondani. Így pusztá ismétlés.

Sz. Zs. urnak Budán. Önnek igaza van, de panasza nem a nyilvánosság elé való. Forduljon ön a hitközségi előljárósághoz.

H. J. urnak V. Palotán. „Közelfekvő okokból“ nem adhatjuk.

G. M. urnak T. Sz. Mártonban. Csak első ízben adott válszunkat vagyunk kénytelenek ismételni.

Kiadó tulajdonos **Zsengeri Mór.** Felelős szerkesztő **Dr. Rokonstein Lipót.** Főmunkatárs **Mezei Mór.**

H I R D E T É S.

Alulirt tisztelettel jelenti a jobbmódu t. c. héber közönségnek, hogy

Finevelő-intézetébe

fogad tanoncokat illő kiképezés végett, valamint teljes ellátással házába nevelés végett.

Alulirt bátran hivatkozhatik Pesten való 15 éves működésére, hol is köztudomású tény, miszerént intézetében, melyben a magyaron kívül soha más társalgási nyelv nem volt, módszeres tanítás s nevelésről teljességgel gondoskodva lévén, a teljes eltartására bizott ifjak is azon gyöngéd s komoly bánásmódban részesülnek, mely a családi kör szívélyességét érezteti velök.

Ujabbban eszközölt összeköttetései következtében korosabb tanoncokat is fogadhat el ellátásra, bár más magasb intézetek látogatói legyenek is.

Ezuttal azt is jelentendőnek véli, miszerént a héber- s francia nyelvek, valamint a német is, intézetében különös gonddal taníttatnak.

Kohányi (Kohn) Sámuel,
intézettulajdonos Pesten, Váciut 8-dik szám alatt.
Szent-György naptól fogva Váciút 55. szám.